

ПРОБЛЕМА ТЕХНІКИ У ФІЛОСОФІЇ МАРТИНА ГАЙДЕГГЕРА

У статті аналізуються особливості гайдеггерівського вчення про техніку. Гайдеггер розгортає онтологічно-сутнісне тлумачення сучасної техніки, розкриваючи її укоріненість в ідеях новоєвропейської метафізики суб'єктивності про тотальне підпорядкування людині усього суцього технічними засобами. Показано, що такий підхід імплікує абсолютизацію світу техніки, втягуючи в себе й людину, а тому проблеми техніки мають принципово антропогенний характер і не можуть бути розв'язані іманентними її засобами. Можливість відвернення загроз від техніки мислитель пов'язує з виходом за межі технічної ментальності і культивуванням близьких до природи й одухотворених способів життєдіяльності людини. Фіксуючи граничну гостроту відношення «людина-техніка», Гайдеггер неявно вказує на комплексний характер цієї проблеми та її розв'язання з урахуванням взаємоопосередкованості технічних і людських вимірів сучасної цивілізації.

Ключові слова: буття, воля до влади, істина, картина світу, метафізика, Новий час, постав, причинність, світогляд, філософія техніки.

Актуальність дослідження. Найважливішою особливістю філософії техніки Гайдеггера є глибинний онтологічний аналіз сутнього техніки і технічного поступу в їх буттєвих вимірах. Мислитель розкрив принципово антропогенний характер сучасних технічних викликів, адекватна відповідь на які неможлива у межах самої техніки і передбачає кардинальне оновлення нашої ментальності. Ці висновки можуть слугувати основою визначення можливих шляхів і засобів гуманітаризації науково-технічного прогресу, подоланню протиставлення настанов сцієнтистського технократизму і абстрактного антропологізму в методології технікознавства, а також сприяти автентичному розумінню специфіки гайдеггерівського філософування.

Стан теоретичної розробки теми. Підвищений інтерес до розмислів Гайдеггера про техніку проявляється зазвичай у контексті філософії техніки як напряму світоглядних і методологічних досліджень змісту, функцій і статусу феномена «технічного» в сучасних умовах. Увага дослідників гайдеггерівського вчення про техніку привернута передовсім до його засадничих принципів, ідей, евристичного потенціалу і практичної значущості. До цих питань зверталися Апель К.-О., Белл Д., Габермас Ю., Гелен А., Грант Дж., Гунін А., Дрейфус Х., Карпентер С., Мемфорд Л., Рапп Ф., Рополь Г., Рорті Р., Старк Г., Тоффлер О., Хьосле В., Шельскі Х., Еллюль Ж., а також Горохов В., Мотрошилова Н., Мурзін Н., Порус В., Розін В., Таврізян Г. та ін. Спектр оцінок гайдеггерівської філософії техніки в цілому та її окремих положень надзвичайно широкий і неоднозначний, що значною мірою зумовлено особливостями теоретичних позицій, з яких вони розглядаються. Це спонукає до більш конкретного і цілісного аналізу концепції техніки Гайдеггера. При цьому за джерельну основу дослідження доцільно взяти праці «Питання про техніку», «Час картини світу», «Поворот», в яких проблему техніки мислитель розглядає спеціально.

Мета статті: розкрити новизну і критичний радикалізм гайдеггерівського осягнення техніки з урахуванням особливостей вирішення мислителем завдань, що стосуються з'ясування витоків технічного світобачення, експлікації метафізичних засад і сутнього машинної техніки, аналізу характеру техногенних загроз і можливих шляхів їх відвернення.

Виклад матеріалу. Свої розмисли про техніку Гайдеггер протиставляє усталеним концепціям «філософії техніки». У цих концепціях техніка розглядалася як: один із багатьох чинників суспільства; вияв могутності Розуму, тріумф ідеалів Просвітництва, найефективніший засіб суспільного прогресу; проблема філософії історії чи філософії культури. Гайдеггер надає цій проблемі більш фундаментального значення. Він показує, що

сучасна техніка – то найсуттєвіший феномен нашої епохи як техногенної. На його думку, просвітницький оптимізм щодо техніки є ілюзією, адже техніка забезпечує не лише великі блага, але й несе ще більші загрози для людства. Нарешті, виходячи з своєї теорії буття, мислитель узагальнює аналіз техніки на солідному метафізичному фундаменті.

Гайдеггер підпорядковує дослідження техніки з'ясуванню її сутності, тобто, що вона є сама собою за своєю істиною. Свою дослідницьку позицію він окреслює так: «Ми ставимо питання про техніку і хотіли б цим підготувати можливість вільного ставлення до неї. Вільним воно буде, якщо відкриє нашу присутність (Dasein) для сутності техніки» [5, с.221]. При цьому мислитель зазначає, що сутність техніки не тотожна самій техніці, не є щось технічне, не зводиться до інструментальної чи антропологічної її інтерпретацій як засобу нашої діяльності. Таке тлумачення техніки Гайдеггер вважає не неправильним і навіть більше, воно «настільки зловісно правильне», у тому сенсі, що лежить в основі всіх спроб розв'язати проблему техніки за умови лише правильного оволодіння технікою, яке б, зрештою, призвело до «влади духу над технікою». Проте правильне, зазначає мислитель, ще не істинне, і правильне судження про техніку ще не означає розуміння її сутності.

Розкриття сутності техніки Гайдеггер започатковує аналізом аристотелівського вчення про причинність, акцентуючи на тому, що каузальність означає виведення не присутнього у присутність у формі певного виробу чи твору. Давньогрецьке «техне» й виражало особливості такого креативного виведення з утаємниченого, характеризуючи майстерність митця, ремісника, поета, а його вершиною вважалася творчість самої природи. Власне, таким витвором, що за допомогою людини з'являється на світ, а відтак засвідчує істину, є техніка. «Сутне техніки, – зазначає Гайдеггер, – перебуває у сфері, де має місце відкриття і його невтаємниченість, де звершується алетейя» [5, с. 225].

Гайдеггер цілком слушно вважає, що розкриття сутності техніки досягається лише за умови аналізу її найбільш розвиненої форми – сучасної техніки. З цим пов'язане розрізнення ним ремісничої і машинної техніки й акцентування на тому, що остання «є дещо цілком інше». Поширені уявлення про специфіку сучасної техніки у започаткованому у Новий час її зв'язку з наукою він вважає необхідними, але недостатніми, оскільки відкритим залишається головне питання: «у чому сутне сучасної техніки, якщо вона дійшла до того, що в ній застосовується точне природознавство?» [5, с. 226]. На відміну від традиційної (ремісничої) техніки, усі компоненти якої були органічними частинами природи і зазвичай контролювалися людиною, сучасна (машинна) техніка – то тотально-виробнича система, що кидає виклик людині та природі. «Пануюче в сучасній техніці розкриття втаємниченого є виробництво, яке ставить перед природою нечувану вимогу бути поставником енергії, яку можна було б видобувати і запасати саму собою» [5, с. 226]. Відмінність між традиційною і сучасною технікою мислитель демонструє на прикладі різниці між старим дерев'яним мостом і гідроелектростанцією на Рейні. «Гідроелектростанція не вбудована в ріку так, як вбудований старий дерев'яний міст, що віками поєднував берег з іншим. Радше ріка вбудована в електростанцію. Рейн є те, що він тепер є в якості ріки, а саме поставником гідравлічного тиску, завдяки існуванню гідроелектростанції» [5, с. 226-227].

Характеризуючи особливості машинної техніки, Гайдеггер вказує на такі характерні для сучасної індустрії види «виведення з прихованості», як відкриття, видобування, переробка, розподіл, переключення, накопичення тощо, які повинні відповідати критеріям самоорганізації, ефективності, доцільності та придатності для подальшого «поставляючого виробництва». Весь комплекс способів втягування усього існуючого у цей виробничий процес мислитель охоплює словосполученням «перебуваюче-у-наявності», яке набуває при цьому «статусу принципового поняття». Ця «принциповість» пояснюється планетарною масштабністю технічно-поставляючого комплексу, який також підпорядковує собі, хоч і неповністю, й людину. Опосередкованість функціонування технічних комплексів людською активністю ще не означає повної підконтрольності техніки людині. В цілому, зазначає Гайдеггер, «сучасна техніка у сенсі поставляючо-представляючого виявлення невтаємничості – не просто людська справа» [5, с. 228]. Мислитель доводить, що людина і техніка у своїй

граничній визначеності не що інше, як феномени таїни буття. Подібно до того, як мало «зробив» Платон, аби суще проявилось у світі ідей, – він лише відповідав тому, що було звернене до нього як виклик, – так само й сучасна людина відповідає на виклики; сцена (передумови, контексти, ситуації), на якій розгортаються наші діяння, не завжди нами облаштована, але вона є і нам надана. Освоєння сущого відбувається лише у світлі буття, яке нас захоплює, посиляє нам виклики, хоча повною мірою ми це не усвідомлюємо.

Своєрідною «візитівкою» гайдеггерівської інтерпретації сутнього техніки є *постав* (нім. – *Gestell*). «Поставом, – зазначає Гайдеггер, – ми називаємо об'єднуючий первень тієї настанови, яка ставить, тобто змушує людину виводити дійсне з його утаємниченості способом представлення його як перебуваючого-в-наявності. Поставом називається той спосіб розкриття утаємниченості, який править сутнім сучасної техніки, сам не будучи нічим технічним» [5, с. 229]. Постав – це настанова на суцільне «встановлювання» сущого як перебуваючого-в-наявності предметного для розпорядження ним. Він також втягує в себе людину, змушує її діяти за його принципами і зосереджуватися на організації всього сущого у вимірі наявного, придатного, доцільного. За Гайдеггером, постав – то «місія і доля» людини, і його панування означає, що «людина поставлена, захоплена і використовується силою, що проявляється в сутності техніки і якою вона сама не володіє» [1, с. 244]. Постав можна вважати парадигмою технічної цивілізації на кшталт платонівської парадигми античності. Якщо Платон спонукав розглядати все суще через призму ідей, то постав орієнтує на сприйняття всіх речей, явищ, процесів, в т.ч. людини, в аспекті їх «наявного стану» як матеріал, ресурс, резерв. У царині поставу такі високі цінності як віра в Бога, служіння Істині, Добру, Правді, плекання людяності, духовне самовдосконалення особистості відсувається на периферію і поступово втрачають сенс. У кращому разі вони прагматизуються. Глобальною стратегією стає тотальна і неперервна оптимізація, організація та використання природних і людських ресурсів, масове виробництво, кількісний і якісний ріст продукції. Гайдеггер вважає, що матеріальний добробут як ідеал цієї стратегії, ще не означає розв'язання нагальних смисложиттєвих проблем, він є лише кульмінацією технічної інтерпретації буття.

Гайдеггер також по-новому інтерпретує взаємозв'язок між машинною технікою та природознавством Нового часу на основі розрізнення їх історіографічної та сутнісної репрезентації. Сутнє взаємовідношення цих феноменів зазвичай убачають у визнанні класичної фізики як головної передумови виникнення машинної техніки. Історіографічно це виглядає справді так, адже експериментальна фізика виникла у XVII ст., а сучасна машинна техніка – у другій половині XVIII ст. як результат практичної реалізації досягнень природознавства. Проте в сутнісному відношенні такий висновок постає як «оманлива видимість». За Гайдеггером, фізика Нового часу не тому інструментальна, що застосовує апаратуру, а навпаки – апаратура застосовується тому, що фізика з самого початку розглядає природу так, немов би та являє собою наперед задану обчислювальну взаємодію сил. Фізика підготувала такий підхід до природи, що згодом оволодіє сучасною технікою, і в цьому відношенні вона є провісником постава. Хоча сучасна техніка виникає пізніше, за своєю сутністю вона є дещо більш раннє, що з самого початку – як неявний телос – спрямовує фізику Нового часу. «Поставляюча» стратегія продовжує діяти також при переході до посткласичної фізики попри те, що представлене суще втрачає свою наочність і стає джерелом інформації. «Фізика Нового часу, – зазначає Гайдеггер, – це ще не пізнаний у своїх витоках провісник постава. Сутнє сучасної техніки ще довго залишиться прихованим навіть тоді, коли вже сконструюють різні двигуни, розвинуть електротехніку й дадуть хід атомній техніці» [5, с. 230].

Мислитель надає великого значення метафізичному обґрунтуванню сутньому сучасної техніки. Її основу складають ідеї та принципи новоєвропейської метафізики суб'єктивності, яка вибудувала таку картину світу і обґрунтувала такий етос раціональності, які уможливили виникнення сучасної (експериментальної і математизованої) науки та машинно-технічного способу освоєння природи. «Машинна техніка, – стверджує Гайдеггер, – залишається дотепер найбільш помітним похідним сутнього новоєвропейської техніки, тотожної з сутнім

новоєвропейської метафізики» [6, с. 41]. В останній мислитель виокремлює передовсім ті вчення, які обґрунтовували не так ціннісно-сміслові засади буття людини у світі, як цілераціональне, науково-технічне освоєння природи (Декарт, Бекон, Лейбніц, Ніцше). За Гайдеггером, головними віхами метафізичного обґрунтування машинно-поставляючої стратегії є:

По-перше, виникнення й утвердження *суб'єктоцентризму*. Людина, людські спільноти, суспільство в цілому редукуються до суб'єкта як гаранта достовірності усього суцього та істинності знання про нього. Людина-суб'єкт «стає тим суцим, на яке у роді свого буття і у вигляді своєї істини спирається все суще. Людина стає точкою відліку для суцього самого собою» [6, с.48].

По-друге, зведення світу, природи і суспільства (в т.ч. їх фундаментальних первнів) до *картини світу*, але не у значенні відображення розмаїття суцього, а як суб'єктивної репрезентації підконтрольної суб'єкту предметності. Внаслідок цього виникає такий новий феномен, як «статус людини». «Вирішальне в тому, що людина, власне, захоплює це положення як нею ж самою створене, вольовим способом утримує його, одного разу зайнявши, і забезпечує його за собою як базу для посиленого розгортання своєї людяності... Започатковується той рід людського існування, коли уся сфера людських здатностей виявляється захоплена в якості простору, де задумується і здійснюється оволодіння суцим в цілому» [6, с. 50]. Така картина світу утворює смислову ядро Нового часу у його відмінності від попередніх епох.

По-третє, маніфестація активістської інтенції новочасового суб'єкта у *світогляді* як синтезу узагальнюючого бачення світу і життєвої позиції людини. Основною подією Нового часу стає «підкорення світу як картини», що розгортається у формі боротьби світоглядів за домінування у царині цілком визначеного способу і стратегії освоєння суцього. «З цією боротьбою світоглядів Новий час лише й вступає у вирішальний і, слід вважати, найбільш тривалий відрізок своєї історії» [6, с. 52]. Як на суттєвий вияв цього процесу Гайдеггер вказує на гігантоманію, «внаслідок якої кількісне... стає власною якістю», що не підлягає точній калькуляції і «невидимою тінню нависає над усіма речами в епоху, коли людина стала суб'єктом, а світ картиною» [6, с. 52].

По-четверте, своєї повноти і завершення метафізичне обґрунтування сутнього техніки досягає у *ніцшеанській волі до влади*, у якій свобода новоєвропейської суб'єктивності набуває тотального характеру, суб'єктивне й об'єктивне немов би поглинають одне одного в абсолютній взаємоопосередкованості, а наука і техніка розглядається суто функціонально як засоби поширення й утвердження влади над планетою. «У планетарному імперіалізмі технічно організованої людини, – констатує Гайдеггер, – людський суб'єктивізм досягає найвищої гостроти, звідкіль він опуститься на площину організованої одноманітності і буде влаштовуватися на ній. Ця одноманітність стане найнадійнішим інструментом повного, а саме технічного панування над землею. Новоевропейська свобода суб'єктивності повністю розчиниться в сумірній їй об'єктивності» [6, с. 61]. Соціально-політичним аналогом цих процесів мислитель вважає тоталітаризм націонал-соціалізму. Втім, техногенно-тоталітаризуючий імперіалізм властивий не лише націонал-соціалізму, він має планетарний характер, поширюючись з європейського континенту на інші країни світу, особливо американський регіон.

Гайдеггер розвиває філософію техніки у герменевтичній площині, і його відношення до техніки не пов'язане з антитехнічною позицією. Важливо розрізнити техніку як давній і звичний засіб людської діяльності і сутне техніки – постав, що розгорнувся в останні століття як тотальне і цілеспрямоване опредметнення й організація усього суцього за допомогою машинної технології. Інструментальність техніки не вичерпує її сутне як поставу, що має буттєву визначеність й укоріненість у відношенні людини до світу. Тим-то всі теорії, проекти, комісії з розв'язання проблеми техніки на основі знання її інструментальності, функціонування й ефективності, попри важливість їх практичних рекомендацій – обмежені, оскільки вони є виявом технічного способу мислення, перебувають у полоні техніки і не враховують багатомірність її сутнього. Неприйнятним Гайдеггер вважає також нейтральне відношення до техніки, за якого головну передумову розв'язання проблем техніки убачають у правильному управлінні нею. Цей підхід

теж не виходить за межі технічної ментальності. Як зазначає Гайдеггер, якщо у дослідженні сутності техніки ми обмежимося лише технікою, то «будемо рабськи прикуті до техніки, позбавлені свободи, незалежно від того, чи стверджуємо ми її з ентузіазмом, чи заперечуємо. Тому що техніка не є дещо нейтральне. Саме тоді, коли її уявляють як щось нейтральне, ми віддані їй для гіршого» [2, с. 149].

Це «гірше» для нас виникає особливо тоді, коли ми не заглиблюємося у сутне техніки, бездумно приводимо її в дію і зіткнувшись з тими чи тими негативними наслідками її експлуатації, безсило виступаємо проти неї. Ще більші загрози йдуть від реалізації позбавлених гуманітарних експертиз технократичних проєктів і програм, ілюзій повного контролю техніки і намагання її використати для панування над планетою. У міру того, як техніка все більше загрожує вийти з-під контролю, людина усе наполегливіше проявляє бажання оволодіти нею. Гайдеггер доводить, що такий підхід не забезпечить проблем техніки. Він вважає половинчастими усі технократичні спроби наукових, державних і міжнародних інституцій відвернути технічні загрози, оскільки їм бракує «справжнього розуміння світу техніки; за ними... усе ще стоїть уява, ніби техніка є за своєю сутністю дещо таке, що людина тримає в руках. На мій погляд, це неможливо. Техніка за своєю сутністю є дещо таке, чим людина сама собою оволодіти не може» [1, с.242].

Гайдеггер також вказує на величезні загрози від ядерної зброї, виснаження планети, генетичних експериментів, але найбільшою небезпекою він вважає деформацію сутності людини, пов'язану з ризиком втрати свободи, гіпертрофією «поставляючої» ментальності, утвердженням настанов волонтаризму та нігілізму відносно проблеми істини буття. «Загроза людині йде навіть не від можливої згубної дії машин і технічних апаратів. Справжня загроза вже підійшла до людини у самій її сутності. Панування постава загрожує тією небезпекою, що людина виявиться вже не спроможною повернутися до більш висхідного розкриття втаємниченого і почути голос більш ранньої істини» [5, с. 234].

Гайдеггерівський критичний аналіз техніки є частиною критики мислителем західної цивілізації, яку він вважає такою, що занепадає внаслідок доленосного упущення – забуття буття і надання пріоритету суцього, тобто відходу від найважливішого і намагання охопити все існуюче науково-теоретичними ідеалізаціями та оволодіти ним за допомогою техніки. Гайдеггер доводить, що світ техніки самодостатній, має свою логіку і сповнений остаточно незбагненим розмаїттям змін. У поставі ці зміни досягають апогею, вони засвідчують не лише планетарні загрози, але й причетність техніки до виявлення відкритості й утаємниченості буття. Технологічна руйнація буттєвих засад життя людини – це найбільш масштабна загроза, яка, проте, має той позитивний сенс, що спонукає людство до більшої відповідальності у питанні істини буття. Гайдеггер у зв'язку з цим цитує гелдерлінські рядки: «Близький і важкий для розуміння Бог. Але де безпека, там виростає і спасіння». Так, постав – то доля людини, але не згубний фатум. Проте мислитель вважає наївними усі спроби подолати загрози сучасної епохи абстрактною критикою і нігілістичним ставленням до її викликів. «Епоху ніколи не відмінити, заперечуючи її осудом. Епоха лише скине осуджуючого з рейок» [6, с. 53].

Проголошення Гайдеггером автономії техніки і неможливості її повного контролю зовсім не означає ні апології постава, ні того, що ми повинні сліпо підкорятися долі буття. Мислитель обґрунтовує доконечність вільного та відповідального ставлення до техніки. «Думаючи про сутне техніки, ми осмислюємо постав як послання на шлях розкриття втаємниченого. У такий спосіб ми вже вступили у вільний простір історичного послання, яке зовсім не нав'язує нам тупого фаталізму сліпих служителів чи, що зводиться до того ж самого, безсилим бунтівників проти техніки, які проклинають її як справу диявола. Навпаки, по-справжньому відкривши себе сутньому техніки, ми раптом виявляємо, що захоплені визвольною відповідальністю» [5, с. 232].

На думку Гайдеггера, в сучасних умовах найбільшу небезпеку становлять не так технологічні загрози самі собою, як суто технічна, в дусі постава, інтерпретація буття. Особливо небезпечною виявляється тенденція нівелювання, уніфікація нашої ментальності,

технократизація світорозуміння; під впливом ейфорії від науково-технічного прогресу виникає спокуса абсолютизації техніко-технологічного способу мислення суцього і розглядати його як найефективніший засіб розв'язання всіх проблем. Гайдеггер наголошує, що блага техніки, а ще більше загрози від неї, спонукають нас осмислювати її природу на глибинному рівні, де міститься сутнісне, буттєве, але вже забуте чи ще не усвідомлене. Це передбачає вихід за межі технічної ментальності і повернення до буттєвих першовитоків; технічне тлумачення всього існуючого у модусі його доцільності, ефективності, корисності – то лише одна з форм світобачення, що виникла на відносно пізньому етапі суспільного розвитку. Сприйняттю «речі» у вимірі сили, енергії, інформації передує більш фундаментальне – ціннісно-смісловне – її осягнення у контексті «четвериці світу» – протилежностей божеств і смертних, неба і землі. У захопленості людини стихією техніки проявляється також послання буття, вперше зафіксоване у Слові. Співіснуючи з технікою, ми повинні водночас відновлювати і розвивати й інші, традиційні та духовні способи долучення до істини буття. Цю можливість Гайдеггер пов'язує з мистецтвом, поетичною творчістю, філософськими роздумами, культивуванням близьких до природи форм життєдіяльності, але гарантій реалізації цієї перспективи немає, і «ми вправі жажнутися. Чому? Можливості іншого: того, що всюди утвердиться несамовита технічна гонитва, допоки одного разу, пройнявши собою все технічне, сутнє техніки не укоріниться на місці події істини» [5, с. 238]. Мислитель наголошує: «Тільки Бог ще може нас врятувати», маючи на увазі доконечність автентичного осмислення Буття як метафізичного Абсолюту.

Висновки. Гайдеггерівська інтерпретація сутнього техніки розгортається в руслі критичних традицій філософії техніки. Проте Гайдеггер не вдається до моралізаторства відносно техніки, а осмислює її сутнє в дусі свого «пізнього» філософування, відомого як «мислення буття». За Гайдеггером, сутнє техніки та загрози від неї укорінені в сутності людини, коли вона розглядає все існуюче як матеріал для задоволення своїх потреб, а техніку – як засіб панування над природою. Ця стратегія сформувалася у Новий час і отримала своє обґрунтування у метафізиці суб'єктивності на основі ідей суб'єктоцентризму, редукції всього суцього до картини світу, боротьби світоглядів, принципу волі до влади. Мислитель вважає, хоча техніка укорінена в естві людини, вона поступово стає самодостатньою, її панування набуває тотального характеру, а тому будь-які спроби відвернути її загрози за допомогою зовнішніх обмежень чи раціональної організації її функціонування приречені на невдачу. Можливість спасіння Гайдеггер убачає у зміні технологічного світогляду та культивуванні близьких до природи і духовно збагачених форм життєдіяльності людини.

На наш погляд, перспективними для подальших досліджень є окреслені Гайдеггером проблеми, які або не отримали належного вирішення у його концепції техніки, або їх розв'язання мислителем викликало критику з боку опонентів. Це стосується проблем подолання абсолютизації автономності світу техніки, аналізу техніки у ціннісно-смісловому вимірі та відповідальності людини, відвернення техногенних загроз за допомогою комплексного поєднання технічних і духовних чинників, узгодження техніко-технологічного та соціально-культурного розвитку сучасної цивілізації.

Література

1. Беседа сотрудников журнала «Шпигель» Р.Аугшвайна и Г. Вольфас с М. Хайдеггером 23 сентября 1966 г. (пер. И.Д. Рожанского, сверка перевода В.В.Бибихина) // *Философия Мартина Хайдеггера и современность*. – М.: Наука, 1991. – С. 233-250.
2. Беседа с Хайдеггером (пер. Н.С. Плотникова) // *Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге: Сборник: Пер. с нем. / Под ред. А.Л. Доброхотова*. – М.: Высш. шк., 1991. – С. 146-158.
3. Дрейфус Х. Хайдеггер о взаимосвязи нигилизма, искусства, техники и политики (пер. Ю.И.Трошенко) / Х. Дрейфус // *Мартин Хайдеггер: Сб. статей (Сост. Д.Ю. Дорофеев)*. – СПб.: РХГИ, 2004. – 576 с. – С. 508-540.
4. Мурзин Н.Н. Хайдеггер по технике: существо вопроса / Н. Мурзин [Электронный ресурс] – режим доступа до ресурса: <https://vox-journal.org/content/vox6mursin.pdf>.
5. Хайдеггер М. Вопрос о технике / М. Хайдеггер // *Время и бытие: статьи и выступления*. Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – С. 221-238.

6. Хайдеггер М. Время картины мира / М. Хайдеггер // Время и бытие: статьи и выступления. Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – С. 41-62.
7. Хайдеггер М. Поворот / М. Хайдеггер // Время и бытие: статьи и выступления. Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – С. 253-258.
8. Хесле В. Философия техники М. Хайдеггера / В. Хесле // Философия Мартина Хайдеггера и современность. – М.: Наука, 1991. – С. 138-154.

Literatura

1. Beseda sotrudnikov zhurnala «Shpigel» R.Auhshvayna i H.Valfas s M. Heideggerom 23 sentiabria 1966 g. / per. Y.D. Rozhanskoho, sverka per. V.V.Bybychina // Philosophyia Martina Heideggera i sovremennost. – М.: Nauka, 1991. – С. 223-250.
2. Beseda s Heideggerom / per. N.S. Plotnykova // Heidegger M. Razgovor na prosiolochnoy doroge: Sbornyk: Per. s nem. / Pod red. A.L.Dobrochotova. – М.: Vysshaia shkola, 1991. – С. 146-158.
3. Dreyfus Ch. Heidegger o vzaymosviazny nyhlyzma, iskusstva, technyky i polityky (per. Yu. Troshchenko) / Ch. Dreyfus // Martin Heidegger: Sb. statey (Sost. D.Yu. Dorofeyev). – SPb.: RCHHY, 2004. – С. 508-540.
4. Mursyn N.N. Heidegger o technike: sushchestvo voprosa / N. Mursyn [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupa: <https://vox-journal.org/content/vox6mursin.pdf>.
5. Heidegger M. Vopros o technike / M. Heidegger // Vremia i biteye: statyi i vistupleniya. Per. s nem. – М.: Respublika, 1993. – С. 221-238.
6. Heidegger M. Vremya kartiny mira / M. Heidegger // Vremya i biteye: statyi i vistupleniya. Per. s nem. – М.: Respublika, 1993. – С. 41-62.
7. Heidegger M. Povорот / M. Heidegger // Vremya i biteye: statyi i vistupleniya. Per. s nem. – М.: Respublika, 1993. – С. 253-258.
8. Hosle V. Philosophyia techniky M. Heideggera / V. Hosle // Philosophyia Martina Heideggera i sovremennost. – М.: Nauka, 1991. – С. 138-154.

Iryna Pochynok

The Problem of Technique in Martin Heidegger's Philosophy

The article deals with the specificity of Heidegger's analysis of technique, its basis being the idea of «the thinking of being». Traditional optimistic conceptions of technique are opposed by Heidegger's critical interpretations which as a whole depicts the acuteness of the problem. It is shown that the thinker's shift of the technique analysis into the ontologic field enabled him to reveal the source of the machine technique in the essential intention of New times to the reduction of every thing and phenomenon to the object of cognition and industrial resource, and hence – the subjugation of nature by technical means. This strategy was substantiated in metaphysics of subjectivity. Heidegger substantiates the autonomy of the world of technique, anthropogenic character of technical threats, impossibility of their prevention by means of the technique itself, regarding the refinement of our mentality of technocratic illusions as the main precondition of solving the problem.

Heidegger's analysis of interpretation of the essence of technique reveals certain paradoxicality. On the one hand it is the absolutization of the world of technique, which logically leads to the acknowledgement of elements and increase of threats through technical progress, and on the other hand – the denial of possibility of any rational control of technical progress. At the same time Heidegger underlines the anthropogenic character of technical threats and cherishes hopes for their prevention through self-perfection of the human spirit. But this paradoxicality should be treated as the evidence of the complex character of the problem of «a human – technique», which is confirmed by its modern investigations on the basis of technological and humanitarian parameters of modern civilization.

Keywords: being, will to power, truth, world picture, metaphysics, New times, gestell (нім.), causality, world outlook, philosophy of technique.

Надійшла до редакції 2.10.2017 р.